

ИЗВЕШТАЈ

ОД СПРОВЕДЕНИОТ МОНИТОРИНГ НА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА АКЦИСКИОТ ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА КОНВЕНЦИЈАТА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ И БОРБА ПРОТИВ НАСИЛСТВОТО ВРЗ ЖЕНИТЕ И СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО

со осврт кон
воспоставувањето
сервиси за
унапредување
на заштитата
на жртвите
од семејно и
родово базирано
насилство

Издание на:

**ХЕРА – Асоцијација за здравствена
едукација и истражување
Скопје 2022**

Уредничка: **Драгана Каровска Чемерска**

Авторка: **Драгана Каровска Чемерска**

Во спроведувањето на мониторингот
и подготовката на извештајот учествуваа:

**Бојан Јовановски, Драгана Каровска Чемерска,
Весна Матевска, Елизабета Божиноска, Оливера Стојковска,
Андреа Велинова и Тона Карева**

Графичко уредување: **Марија Смилевска**

Лектура: **Виолета Танчева-Златева**

THE SIGRID RAUSING TRUST

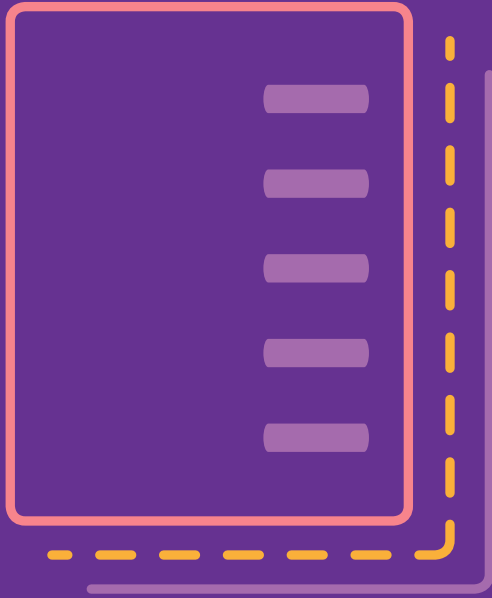
Овој материјал е целосно финансиран од фондацијата „Сигрид Раусинг“ (Sigrid Rausing Trust). „Сигрид Раусинг“ не мора да се согласува со ставовите искажани во него. Содржината на материјалот е единствена одговорност на авторот.

Признание

ХЕРА – Асоцијација за здравствена едукација и истражување сака да им се заблагодари на лицата, организациите и претставниците од институциите што одвоија време и учествуваа во мониторингот. Исто така, сакаме да им се благодариме за поддршката на донаторите, британската фондација „Сигрид Раусинг“.

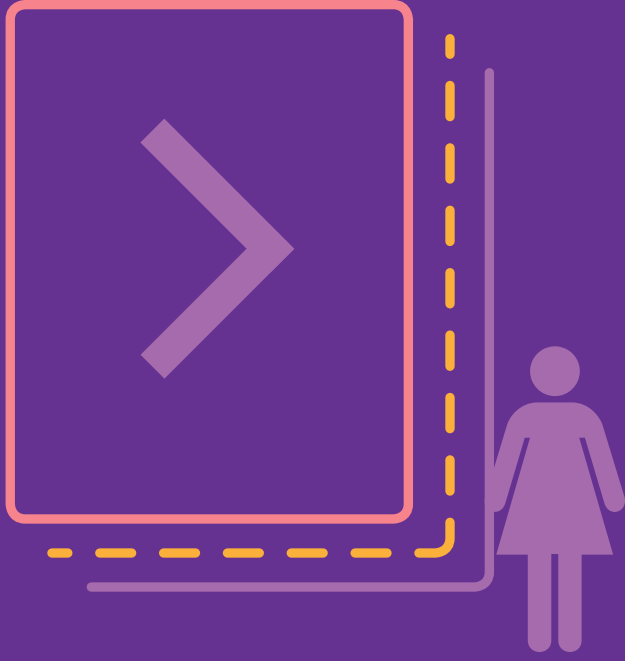
Содржина

5	Список на кратенки
7	I. Вовед
13	II. Методологија на истражувањето
14	Истражувачки методи
17	III. Главни наоди од спроведениот мониторинг
17	Стандарди за давање на специјализирани услуги на жртви на родово базирано насилство и стандардни оперативни процедури
19	Финансирање на специјализираните сервиси за жртви на родово базирано насилство
22	Обука на давателите на специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство
22	Воспоставување пријатни соби за избегнување секундарна виктимизација на жртвите на РБН
23	Специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство и семејно насилство
24	Центри за жртви на семејно насилство (засолништа)
25	Кризни центри за жртви на сексуално насилство и силување (до 72 часа)
25	Центри за жртви на сексуално насилство и силување (засолништа)
26	Кризни центри за жртви на семејно насилство (до 72 часа)
26	Центри за советување жртви на семејно насилство (советувалиште)
27	Анализа на трошоците за специјализирани сервиси за семејно насилство и за специјализирани сервиси за сексуално насилство
29	IV. Препораки
31	Табеларен преглед на напредокот на спроведени активности согласно АП на Истанбулската конвенција

Список на кратенки

МТСП	Министерство за труд и социјална политика
МВР	Министерство за внатрешни работи
МЗ	Министерство за здравство
ОН	Обединети нации
РБН	Родово базирано насилство
СН	Семејно насилство
БИЈК	Барање за информации од јавен карактер

I. Вовед

Родово базираното насилство (РБН) е грубо кршење на човековите права на девојките и воопшто на жените. Во вонредни состојби, каква што е и состојбата со пандемијата од ковид-19, ризикот од насилство се зголемува повеќекратно. Истовремено, националните системи, особено здравствениот систем, системот на правда, како и системот на социјална поддршка, се ослабнати. Ова води кон пречки во пристапот до социјални и здравствени услуги, вклучувајќи го и пристапот до услуги за сексуално и репродуктивно здравје, како и во пристапот до правни услуги. Сето тоа може да придонесе кон состојба на неказнување на сторителите и ризик од повторување на насилството во сите негови форми, како и продолжување на штетните традиционални практики. Родово базираното насилство, како и семејното насилство, предизвикуваат долготрајни последици за здравјето на жените и девојките, нивната психо-социјална состојба, како и економската независност и стабилност.

Родово базираното насилство и семејното насилство во најголема мера ги засегаат жените и се директен показател за степенот на родова еднаквост во едно општество. Имајќи предвид дека во Република Северна Македонија, според статистичките податоци¹ објавени од Министерството за внатрешни работи, над 90 % од сторителите на семејно насилство се мажи, а над 80 % од жртвите се жени, важни се заложбите на земјата за донесување правна регулатива и стратешки документи заради постигнување родова еднаквост. Во таа насока, Македонија во 1994 г. ја ратификува Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација на ОН, а веќе во 1995 г. ја потпиша и Пекиншката декларација и платформа за акција. Иако во 2011 година РС Македонија стана и земја потписничка на Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените, вклучувајќи го и семејното насилство (т.н. Истанбулска конвенција), на земјата ѝ требаше многу долг период да ја ратификува – дури во 2017 година. Овој период беше исполнет со голем број акции за застапување

¹ Министерството за внатрешни работи, податочни сетови, Вкупен број на сторители по пол и семејна релација – семејно насилство за 2020 година. <<https://data.gov.mk/dataset/bkyneh-6poj-ha-ctopntejin-no-noji-n-cemejha-pejiaunja-cemejho-hacnjictbo-3a-2020-rodnhn>>

од граѓанските организации и независните експерти, кои постојано укажуваа на итната потреба од воспоставување правна рамка во земјата заради регулирање на ова прашање и соодветна заштита и превенција од насилство.

По ратификацијата на Истанбулската конвенција, во 2018 година беше донесен и **Акцискиот план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство** (понатаму во текстот: Акциски план за Истанбулска конвенција), кој како стратешки документ на Владата на Република Македонија, ги дефинира активностите, клучните институции, индикаторите и временската рамка за преточување на одредбите на Конвенцијата во националното законодавство за периодот 2018 – 2023 година. Основната цел на постојниот План е да создаде, спроведе и координира сеопфатна национална политика за превенција и елиминирање на насилството врз жените. Планирано е активностите во Планот да се реализираат во периодот 2018 – 2023, во кој треба да се воспостави основата за сеопфатен правен и институционален одговор на родово базираното насилство во РС Македонија. Беше најавено дека буџетот за реализирање на активностите од Планот ќе биде подготвен во согласност и координација со тековното буџетско планирање на одделните министерства. Акцискиот план за Истанбулската конвенција има три основни цели: 1. Усогласување на законската рамка со одредбите на Конвенцијата; 2. Воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите на родово базирано насилство и на жртвите на семејно насилство; и 3. Спроведување активности за превенција од родово базирано насилство и семејно насилство.

Со Решение на Владата, во јуни 2021 година е основано и Националното координативно тело против семејно насилство, кое има задача да ги следи и анализира состојбите со семејното насилство, да ги координира активностите на надлежните институции и здруженија и да предлага мерки за унапредување и имплементација на националните политики. Националното координативно тело е составено од: еден претставник од Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија, три раководни службеници од Министерството за труд и социјална политика, член и заменик-член од Министерството за здравство, член и заменик-член од Министерството за правда, член и заменик-член од Министерството за образование и наука, член и заменик-член од Министерството за внатрешни работи, судии и јавни обвинители, претставник на единиците на локалната самоуправа и три члена на здруженија, по еден член од синдикати и здруженија на работодавачи, еден член од Комисијата за еднакви можности на жените и мажите и од Клубот на пратенички на Собранието на Република Северна Македонија.

Иако уште пред ратификацијата на Истанбулската конвенција, во 2014 година беше донесен и Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство, тој секако не беше соодветен по нејзината ратификација заради неусогласеноста со нејзините принципи и одредби. Затоа, како најголем напредок на државата во оваа област се бележи донесувањето на Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејно насилство, во јануари 2021 година, кој преку мулти-секторски пристап и постапување со должно внимание треба да обезбеди превенција, заштита и реинтеграција на жртвите. Сепак, Извештајот на Европската комисија² од 2021 година за постигнатиот напредок и наложува на државата да го подобри спроведувањето на Акцискиот план за Истанбулската конвенција. Истиот извештај, исто така, го поздравува донесувањето на новиот закон, но истовремено ја истакнува и потребата од усогласување на релевантните закони со него, како и усвојување на подзаконските акти и оперативните процедури. Извештајот нагласува дека е очигледно и непостоењето на ефективен систем за мониторирање на спроведувањето на Акцискиот план за Истанбулската конвенција. Во однос на услугите кои државата ги нуди за жртвите на РБН, извештајот забележува дека МТСП инвестира во нив, но дека капацитетите на шелтер центрите треба да се подобрат во согласност со стандардите на Истанбулската конвенција, вклучително и оние кои важат за жените со попреченост.

Инаку, според податоците објавени од Министерството за внатрешни работи³, во 2020 година се пријавени 1.025 сторители на семејно насилство, од кои 930, или 90 %, се мажи. Од нив, 483, или 52 %, се сопрузи или мажи во вонбрачна заедница. Ако ги анализираме, пак, податоците за жртвите на пријавено семејно насилство во 2020 година, од 1.051 пријавена жртва, 839, или 80 %, се жени. Во периодот 2017 – 2020 година се убиени вкупно 26 жени, според податоците на Државниот завод за статистика. Од нив, 22 убиства (84 %) може да бидат квалификувани како феминициди. Кај повеќе од 75 % од анализираниите случаи на убиства на жена кривичното дело е извршено од страна на актуелниот или на поранешен брачен или вонбрачен партнер со кого живеела во заедница. Во повеќе од 80 % од случаите, иако постоело насилство за кое подоцна во постапката сведочеле и блиски роднини на жртвата, ни една од 14 убиени жени не го пријавила во надлежните институции насилството

2 Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations, North Macedonia Report 2021. <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/north-macedonia-report-2021_en>

3 Министерство за внатрешни работи, податочни сетови, Вкупен број на сторители по пол и семејна релација – семејно насилство за 2020 година. <<https://data.gov.mk/dataset/bkyneh-6poj-ha-ctopntejin-no-noji-n-cemejha-pejiaunja-cemejho-hacnjictbo-3a-2020-rodnja>>

што го преживувала⁴. Насилството врз жените во Северна Македонија често поминува непријавено затоа што не е препознаено како такво. Дури 48 % од жените сметаат дека тоа е приватна работа, а 28 % сметаат дека насилството е често поттикнато од жртвата. Само 2 % од оние кои преживеале насилство од партнерот и 21 % од оние кои преживеале насилство од поранешен партнер, го пријавиле во полиција. Причините се или срам од околината или недоверба во институциите, во кои персоналот задолжително треба да биде обучен за темите на РБН. Исто така, постои голема потреба за шелтер центри, кои би овозможиле подолг престој за жртвите и кои би биле достапни и надвор од главниот град. Овие центри, како и останатите специјализирани сервиси, имаат потреба од одржливост, бидејќи дел од нив се основани врз основа на донации и нивното постоење е неизвесно по заминувањето на донаторите.⁵

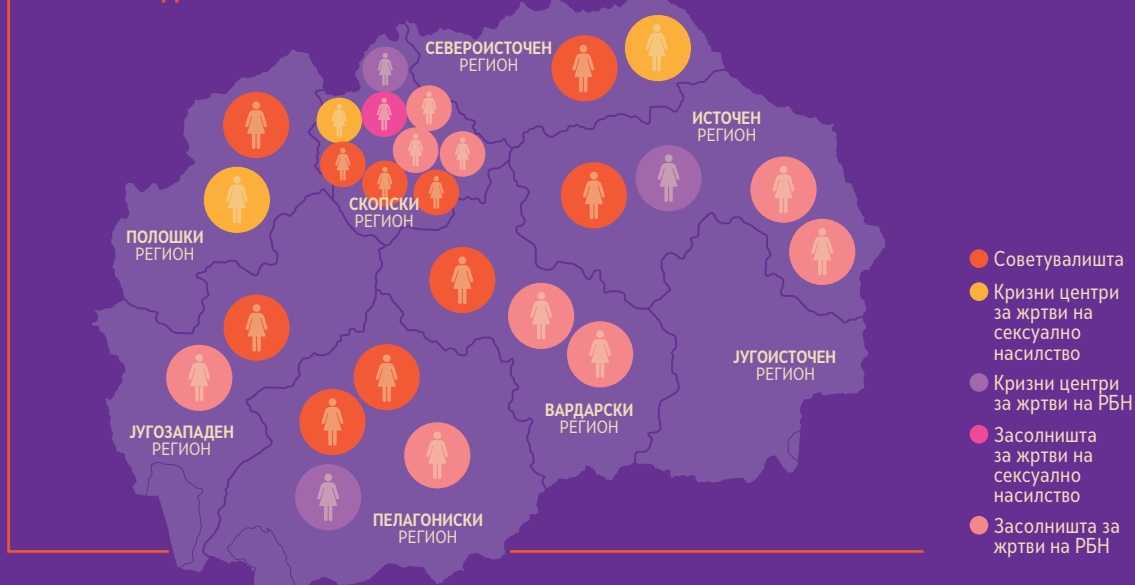
Во однос на достапни специјализирани сервиси за жртви на РБН и семејно насилство, според официјалните податоци објавени до август 2021 година на интернет-страната на МТСП, на територијата на Република Северна Македонија се воспоставени 16 сервиси во рамки на центрите за социјална работа во седумте плански региони: Полошки, Југозападен, Источен, Североисточен, Вардарски, Пелагониски и Скопски Регион. Покрај нив, функционираат уште 8 сервиси раководени од граѓански организации делумно финансирани од буџетски средства, од кои 7 се во Скопје. Во однос на видот на специјализираниот сервис за жртви на РБН, има воспоставено вкупно 9 засолништа за жртви на РБН. Во Полошкиот и во Североисточниот Регион сè уште не постојат засолништа за жртви на РБН. Кризни центри за жртви на РБН и СН се воспоставени само во 3 плански региони, и тоа во Источниот, Пелагонискиот и Скопскиот Регион. Има само едно Засолниште за жртви на сексуално насилство, во Скопје, кое функционира во рамките на Засолништето за жртви на трговија со луѓе раководено од граѓанска организација. Кризни центри за жртви на сексуално насилство и силување се отворени во здравствени институции во 3 града (Скопје, Куманово и Тетово). Во однос на достапни советувалишта за психо-социјална поддршка на жртвите на РБН и СН, постојат 11, од кои само едно (раководено од граѓанска организација) нуди интегрирани услуги за советување на жртви, сторители и деца.

4 Димушевска Е., 2021, Анализа на случаи на феминициди – убиства на жени во Република Македонија 2017 – 2020 година. <https://www.mk.undp.org/content/north-macedonia/en/home/library/democratic_governance/Analysis-of-Cases-of-Femicides.html>

5 Organization for security and co-operation in Europe, OSCE-led survey on violence against women: North Macedonia. <https://www.osce.org/files/f/documents/3/5/419264_1.pdf>

СПЕЦИЈАЛИЗИРАНИ СЕРВИСИ ЗА ЖРТВИ НА РБН АВГУСТ 2021 ГОДИНА

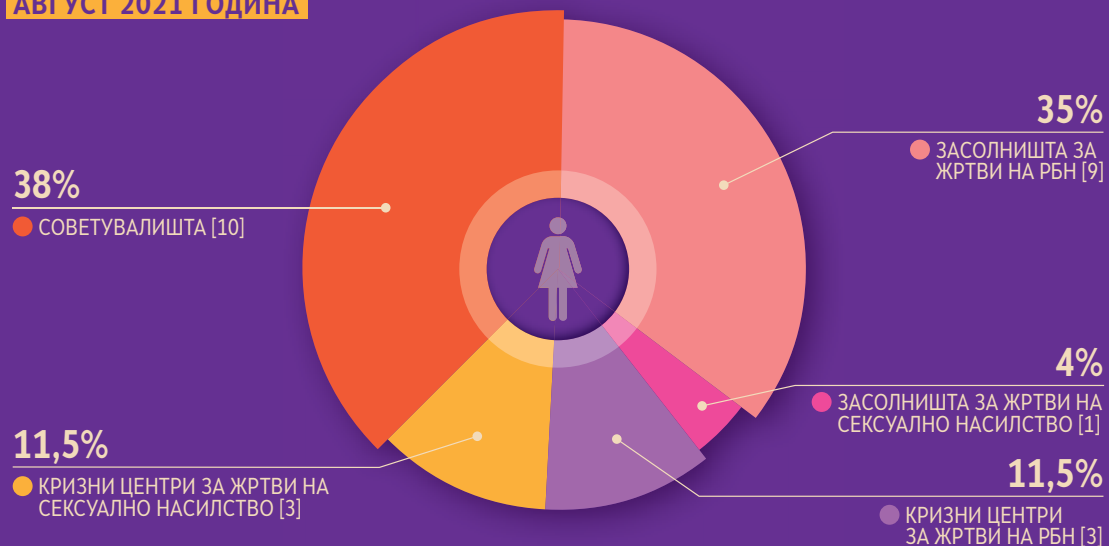
- ПРЕГЛЕД ПО РЕГИОНИ -

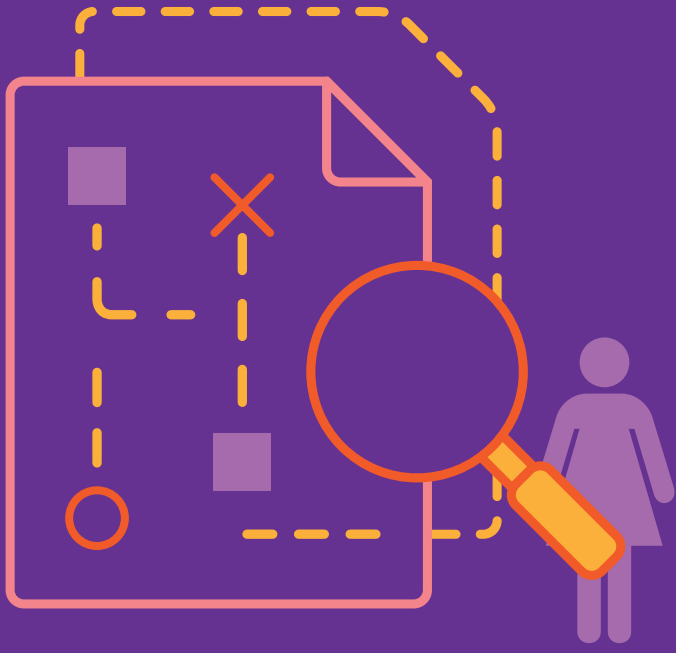

СПЕЦИЈАЛИЗИРАНИ СЕРВИСИ ЗА ЖРТВИ НА РБН ВО РСМ

- ПРЕГЛЕД СПОРЕД ВИДОВИ НА СЕРВИСИ -

АВГУСТ 2021 ГОДИНА

II. Методологија на истражувањето

Општа цел на спроведениот мониторинг беше да се направи преглед на спроведените активности планирани со Акцискиот план на Истанбулската конвенција во специфичната област 2. *Воспоставување на сервиси за унапредување на заштитата на жртвите од семејно и родово-базирано насилство.*

Специфични цели на мониторингот беа:

- Да се направи пресек на досегашните резултати и да се претстави напредокот во однос на спроведувањето на активностите во Акцискиот план на Истанбулската конвенција кои се однесуваат на воспоставување и одржување на сервисите за поддршка на жртвите на РБН и СН;
- Да се добие увид во финансиските средства што ги обезбедува централната и локалната власт за финансирање на сервисите;
- Да се согледаат предизвиците во воспоставувањето и одржувањето на сервисите за поддршка на жртвите на РБН и СН низ државата;
- Да се дефинираат препораки за подобрување на имплементацијата на специфичната област 2. *Воспоставување на сервиси за унапредување на заштитата на жртвите од семејно и родово-базирано насилство од Акцискиот план на Истанбулската конвенција.*

При подготовка на извештајот од спроведениот мониторинг е извршена дескриптивна анализа со користење квалитативен и квантитативен методолошки пристап, заради подобро согледување на моменталната состојба на имплементација на Акцискиот план на Истанбулската конвенција во специфичната област за воспоставување сервиси за унапредување на заштитата на жртвите од семејно и родово базирано насилство. Во текот на истражувањето се користеа квантитативни и квалитативните методи – интервју, деск-анализа и опсервација. На почетокот беше изготвен посебен План за спроведување на мониторингот, кој ги содржи активностите и индикаторите кои треба да се спроведу-

ваат согласно дадената временска рамка во Акцискиот план. Во Планот за спроведување на мониторингот беа наведени и методолошките алатки за собирање на податоците, изворите на информација за секоја активност и одговорните лица за спроведување на мониторингот. Планот за спроведување на мониторингот дава општа оценка за степенот на спроведеност на секоја од активностите (статус на имплементација) користејќи три нивоа (1. Задоволително, 2. Делумно задоволително и 3. Незадоволително). Овој систем со оценување на три нивоа овозможува подобро да се претстави општиот степен на спроведувањето на активностите.

Податоците беа собирани во периодот јули – август 2021 година, но одредени податоци, кои се добиени и подоцна заради вклученоста на ХЕРА во работни групи за подготовка на подзаконски акти, се исто така искористени во овој извештај.

Истражувачки методи

Интервју

При спроведувањето на мониторингот беа направени вкупно 18 интервјуа. Од нив 3 беа спроведени со претставници од Министерството за труд и социјална политика, Министерството за здравство и Министерството за внатрешни работи, и тоа со одговорни лица за следење на имплементацијата на Акцискиот план за спроведување на Истанбулската конвенција.

Понатаму, 15 интервјуа беа спроведени со раководители или даватели на специјализирани услуги за жртви на РБН (државни и раководени од граѓански организации) кои се финансирани делумно или целосно од буџетот на Северна Македонија, за да се добијат подетални информации за искористеноста, квалитетот на услугите и недостатоците кои се јавуваат при нивното обезбедување. Од нив, 11 интервјуа беа спроведени со претставници од центрите за социјална работа во чии рамки се воспоставени 17 специјализирани сервиси, додека 4 интервјуа беа спроведени со претставници на граѓански организации кои раководат со центри за обезбедување специјализирани услуги за жртви на родово базирано и семејно насилство.

Опсервации

Во вкупно 12 сервиси за давање специјализирани услуги за жртви на родово базирано и семејно насилство беше спроведена опсервација, при што беа пополнувани Листи за проверка, со цел да се увиди дали и во кој степен функционирањето на центрите е во согласност со стандар-

дите на Истанбулската конвенција. Во оние во кои не беше спроведена опсервација, Листите за проверка беа пополнувани врз основа на одговорите добиени во текот на интервјуата спроведени со раководителите и/или давателите на услуги во сервисите.

Барања за информации од јавен карактер

Беа пратени вкупно 12 барања за информации од јавен карактер до централната (МТСП, МЗ, МВР) и локалната власт, односно општините за кои е објавена информација дека имаат воспоставени сервиси за жртви на РБН (Скопје, Струмица, Штип, Велес, Битола, Тетово, Куманово, Охрид и Прилеп). Од добиените одговори во овој извештај се опфатени информации за постоечките политики, буџети и регулативи за воспоставување и одржување на сервисите согласно принципите на Истанбулската конвенција, во периодот по усвојувањето на Националниот план за спроведување на Конвенцијата.

Деск-анализа

Деск-анализата беше спроведена за да обезбеди податоци од тековните политики, донесени закони и подзаконски акти, национални и меѓународни извештаи на темата, анализи и оперативни планови, податоци што се достапни од слични истражувачки студии, податоци кои се достапни во извештаите и другите документи подготвени од засегнати министерства и државни агенции, извештаите на граѓанските организации, како и податоците од истражувањата и извештаите од меѓународните агенции. Деск-анализата беше насочена, пред сè, кон целосно согледување на моменталната состојба во однос на изработката на стандарди за давање специјализирани услуги за жртви на РБН, документи за подобрување на пристапноста и достапноста на овие сервиси, анализи за потребна инфраструктура и човечки ресурси за функционирање на сервисите, спроведување обуки за давателите на услугите, како и анализа на трошоците за секој вид од специјализираните сервиси.

Во прибирањето податоци за потребите на извештајот за мониторинг и неговата подготовка учествуваа 1 методолог, 2 истражувачки и 3 записничарки.

III. Главни наоди од спроведениот мониторинг

Стандарди за давање на специјализирани услуги на жртви на родово базирано насилство и стандардни оперативни процедури

Во голема мера се усвоени стандардите за давање на специјализирани услуги за жртви на РБН и СН и оперативните процедури во согласност со стандардите на Советот на Европа, како што е предвидено со Акцискиот план на Истанбулската конвенција.

Имено, донесени се:

- *Правилник за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на социјалната услуга за привремен престој и за простор, средства, кадри и потребна документација за Центар за привремен престој, и*
- *Правилник за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на услугите на советување и за простор, средства, кадри и потребна документација за советувашиште.*

Со овие два правилника се опфатени стандардите за работа на советувашиштата за жртви и сторители на семејно насилство, како и за жртви на сексуално насилство, центрите за жртви на семејно насилство и за жртви на сексуално насилство (засолништа), кризните центри за жртви на семејно насилство и за жртви на сексуално насилство.

Во однос на оперативни процедури⁶, донесени се:

- *Стандарди и процедури на центрите за социјална работа за работа со жртви на родово базирано насилство врз жени и семејно насилство;*

⁶ Документи од областа на социјалната заштита достапни на интернет-страната МТСП. <<https://www.mtsp.gov.mk/dokumenti.nspx>>

- Стандарди и процедури за работа на даватели на услуга за привремен престој (Центар за жртви на семејно насилство, Центар за жртви на родово базирано насилство, Центар за жени жртви на сексуално насилство и силување);
- Стандарди и процедури за работа на лиценцирани даватели на специјализираната услуга за советување – специјализирани услуги на жени жртви на родово базирано насилство и жртви на семејно насилство;
- Стандарди и процедури за работа на советувалиште за психо-социјален третман на сторители на семејно насилство⁷;
- Стандарди и процедури за работа на лиценцирани даватели на специјализирани услуги – СОС-линија за помош на жртви на насилство врз жени и семејно насилство;
- Стандардна оперативна процедура за обезбедување на сеопфатен мултисекторски одговор во центрите за упатување на жртвите на сексуално насилство.

Недостига Протокол за мултисекторско постапување со жртви на РБН и поврзување со други сервиси и Стандарди и процедури за бесплатна правна помош за жртви на РБН и информирање на жртвите за индивидуалните и колективните жалби до регионални и меѓународни тела. Бесплатната правна помош е достапна за жртвите на РБН и СН во согласност со Законот за бесплатна правна помош, според кој не е потребно испитување на нивната финансиска состојба како предуслов за користење на оваа помош.

Дополнително од интервјуата со граѓанските организации е добиена информација за несоодветна и недоволна вклученост во процесот на подготовка на наведените стандарди и оперативни процедури. Имено, работната група е формирана во јануари 2021 година, одржана е само една средба со учество на граѓанските организации, по што е пратена информација од МТСП за усвојувањето на подзаконските акти без спроведување работни состаноци и завршна консултација со членовите на работната група.

⁷ Стандардите се однесуваат на просторот, опремата и кадарот во сервисот, на процедурите за упатување, прием и проценка, како и на начинот на спроведување на програмата. Недостигаат стандарди за програма за работа со сторители на РБН и СН достапни на следниот линк <<https://www.work-with-perpetrators.eu/>>

Финансирање на специјализираните сервиси за жртви на родово базирано насилство

А. Централна власт

МТСП ги финансира во целост сите 16 специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН во рамки на центрите за социјална работа, но во буџетот не постои посебна ставка за сервисите, туку во иста ставка е опфатено финансирањето на сите услуги кои се даваат во центрите. Затоа, во одговорот на БИЈК не е доставена конкретна сума која се издвојува на годишно ниво од буџетот на Северна Македонија за финансирање на специјализираните сервиси за жртви на РБН и СН.

Конкретни финансиски средства се издвојуваат и за 4 специјализирани сервиси за жртви раководени од здруженија на граѓани: СОС-линија, Засолниште, Кризен центар и Советувалиште за жени и деца жртви на семејно насилство. Овие сервиси се финансираат согласно Одлуката за распоредување на приходи од игри на среќа⁸. Исто така, и за овие финансиски средства не е доставена информација за точниот износ.

За време на интервјуата во сите специјализирани сервиси отворени во рамките на центрите за социјална работа, беше изјавено дека тие се целосно финансирани од МТСП, но освен во сервисите кои се воспоставени во главниот град, во ниту еден од останатите не е ангажиран посебен тим којшто би работел по посебна програма со жртвите издвоено од вкупните услуги што се даваат на жртвите на РБН и СН во рамките на центрите за социјална работа. Не е добиен одговор за износот на сумата која се обезбедува за финансирање на човечки ресурси во специјализираните сервиси што функционираат во рамки на ЦСР. Во советувалиштата се ангажирани водителите на случај од центрите за социјална работа, кои секако во рамки на услугите што ги даваат центрите веќе работат со жртви на РБН и СН. Од нивната пракса е уведено дека најчесто, кога еден водител на случај ќе ги исцрпи сите методи на работа со одредена клиентка, ја праќа на советување кај друг водител на случај, што воопшто не може да се смета за давање психо-социјална поддршка на жртва во рамки на специјализиран сервис советувалиште. Исто така, во рамките на овие советувалишта не се ангажирани психотерапевти, кои треба да ја дадат поддршката за надминување на последиците кај жртвата и излегување од кругот на насилство.

Освен тоа, во сервисите кои обезбедуваат престој за жртвите (5 засолништа и 2 кризни центри) нема вработени лица кои се постојано присутни и достапни за жртвите сместени во центрите, туку тие ги посетуваат по потреба или за време на организирани дежурства. Во ниту еден од

⁸ „Сл. весник на РСМ“ бр. 10/21.

овие центри нема присутен давател на услуга, ниту лице кое раководи со сервисот во текот на сите 24 часа во денот. Само во 3 од вкупно 7 сервиси, со жртвите се работи според посебна Програма за работа, која ги опфаќа сите аспекти потребни да се зајакне жртвата за да излезе од кругот на насилство.

Од сето ова може да се заклучи дека сите 16 воспоставени сервиси во рамки на центрите на социјална работа, со исклучок на еден, се обезбедени и финансирани во однос на инфраструктурата, односно простор, со опрема во кој би функционирал сервисот. Но, во однос на човечките ресурси, освен двата сервиса во главниот град, сите други воспоставени сервиси не располагаат со доволен професионален кадар кој би можел да ги даде услугите во согласност со воспоставените стандарди.

Б. Локална самоуправа

Во однос на финансирањето на специјализираните сервиси од страна на единиците на локалната самоуправа, особено во периодот од донесувањето на Акцискиот план на Истанбулската конвенција, од вкупно 9 општини кои беа мониторирани, во периодот од 2018 до 2020 година само 2 локални самоуправи, Градот Скопје и Општина Струмица, издвоиле буџет за оваа намена. Општина Велес во одговор на БИЖК извести дека има издвоен буџет за финансирање сервиси/центри за заштита на жртвите од СН и РБН, но истовремено информира дека средствата не се наменети за ниту еден од типовите сервиси за жртви на РБН. Во 2021 година, пак, 3 локални самоуправи финансирале сервиси за жртви на РБН (Град Скопје, Општина Струмица и Општина Штип), а една, односно Општина Кавадарци, издвоила средства за подобрување на инфраструктурата на сервиси, поточно за изградба на Прифатилиште за жртви на семејно насилство. Во однос на видовите сервиси, поддржани се една СОС-телефонска линија и едно советувалиште во Град Скопје, едно засолниште во Општина Струмица и услуги за правно застапување на жртвите во Општина Штип. Иако постои тренд на благо зголемување на финансиските средства кои општините ги издвојуваат за специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН во периодот од 2018 до 2021 година, сепак, евидентно е драстичното намалување на финансиските средства во Град Скопје за оваа намена од 3.200.000,00 денари на 1.900.000,00 денари, што значи намалување за 40 % од 2020 во 2021 година. Подетален преглед за висината на финансиските средства и нивната намена е даден во Табелата бр. 1.

Во интервју со раководно лице од МТСП е добиена информација дека се очекува да се финансираат општините за да воспостават советувалишта за жртви и сторители на РБН преку проект за пилотирање на социјалните услуги, за што е потребно граѓанските организации кои нудат вакви услуги да се лиценцираат согласно Законот за социјална заштита како даватели на советувалишни услуги.

Општина ⁹	2018	2019	2020	2021
Град Скопје				
СОС-телефонска линија	200.000,00	200.000,00	200.000,00	250.000,00
Советувалиште за инегрирани услуги – психосоцијална поддршка на жртви на насилство	1.500.000,00	1.500.000,00	2.000.000,00	800.000,00
Засолниште за жртви на насилство			1.000.000,00	850.000,00
Прилеп¹⁰	/	/	/	/
Битола¹¹	/	/	/	/
Куманово	/	/	/	/
Велес¹²	50.000,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00
Охрид	/	/	/	/
Струмица				
Засолниште за жртви на РБН	1.200.000,00	1.200.000,00	1.000.000,00	1.200.000,00
Тетово	/	/	/	/
Штип				
Правно застапување на жртви на РБН	/	/	/	1.000.000,00
Кавадарци				
Изградба на Прифатилиште за жртви на СН во просториите на Здравствениот дом и негово опремување	/	/	/	6.000.000,00
ВКУПНО	2.950.000,00	2.950.000,00	4.250.000,00	10.150.000,00

Табела бр. 1 - Финансирање на специјализирани сервиси за РБН од страна на единиците за локална самоуправа

- 9 Мониторирани се општините во кои има пријавено воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН.
- 10 Во одговорот на БИЖК е наведено дека не поседуваат информација.
- 11 Во одговорот на БИЖК е наведено дека Општината, во соработка со здруженијата на граѓани, преку Програмата за еднакви можности издвојува средства за превентивни активности по основните и средни училишта. Исто така, дава еднократна финансиска поддршка на лица меѓу кои има и жртви на семејно насилство. Не е доставена информација за износот на предвидениот буџет.
- 12 Општина Велес во одговор на БИЖК извести дека има издвоен буџет за финансирање сервиси/центри за заштита на жртвите од СН и РБН, но истовремено информира дека средствата не се наменети за ниту еден од типовите сервиси за жртви на РБН, па затоа не е наведена информација во табелата за каква активност се средствата.

Обука на давателите на специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство

Во согласност со новиот Закон за спречување и заштита од насилство врз жените и семејно насилство, МТСП треба да подготви програма за почетна и континуирана едукација на стручните лица што обезбедуваат специјализирани услуги на жени жртви на РБН и СН, преку Заводот за социјални дејности. Но Комисијата за програми сè уште не е воспоставена. Во рамките на проект на МТСП финансиран од Холандската амбасада, се изработуваат модули од ангажирани експерти, но оваа активност е сè уште во тек и не е завршена.

Во одговор на БИЈК до МТСП, добиена е информација дека во 2021 година се спроведени обуки за обучувачи за програма за РБН и СН, и тоа на тема:

- Подигање на свеста кај професионалци – обуката е спроведена за вработени во центрите за социјална работа и обучени се вкупно 25 стручни лица;
- Насилство врз жени и деца – обучени се вкупно 13 стручни лица;
- Работа со сторители – обучени се вкупно 11 стручни лица.

Сè уште не се подготвени модули на посебни теми за сите видови на специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН во согласност со минималните стандарди на Советот на Европа, и не се обучени обучувачи за сите овие модули.

Воспоставување пријатни соби за избегнување секундарна виктимизација на жртвите на РБН

Во 2019 година е формирана мултисекторска работна група, со задача да изготви Извештај со предлог-објекти во МВР во кои има услови за оспособување на пријатни соби во кои се одвива разговор од страна на стручни лица со жртви на РБН. Оваа мултисекторска група ги дефинирала предлог-објектите во МВР во кои има услови за опремување и оспособување на пријатни соби за избегнување секундарна виктимизација, а истовремено изготвила и финансиска рамка за отворање на пријатни соби. Сепак, освен оваа информација, самиот документ со предлог-објекти за опремување и финансиската рамка не беше пратен во одговорот на БИЈК.

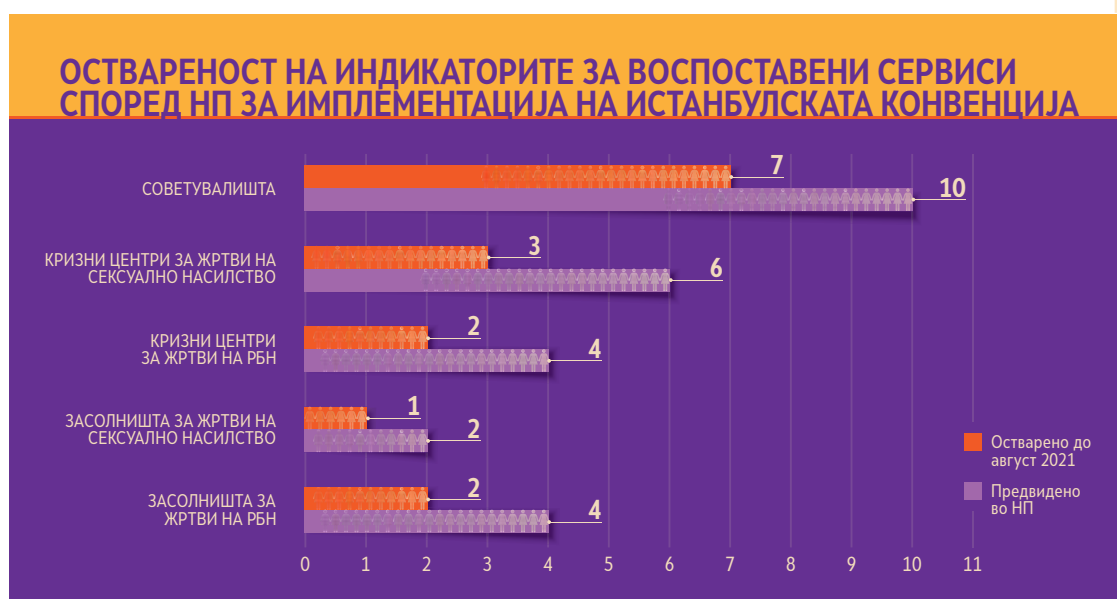
Во јавно објавениот оперативен план на МВР за спроведување на активности од Акцискиот план на Истанбулската конвенција за спроведување

на Истанбулската конвенција за 2020 година, предвидено е опремување и оспособување на пријатни соби во периодот јуни – јули 2020 година, но не е предвиден конкретен буџет за оваа намена. Дефинираните објекти – полициски станици од работната група каде што се планира да се оспособат простории како пријатни соби се во СВР Куманово, СВР Охрид и уште една во Скопје. До септември 2021 година оваа активност сè уште е во фаза на планирање.

Истовремено, во интервју со МВР е добиена информација дека предвидено е користење на отворените седум пријатни соби за деца жртви кои постојат повеќе од 10 години во полициските станици во Кисела Вода, Гостивар, Гевгелија, Струмица, Кочани, Велес. Тоа се посебно опремени простории кои се користат како пријатни соби и за жени жртви на РБН и СН. Овие простории се отворени со поддршка од УНИЦЕФ и Француската амбасада. Нема податоци за тоа колку овие пријатни соби се користат.

Специјализирани услуги за жртви на родово базирано насилство и семејно насилство

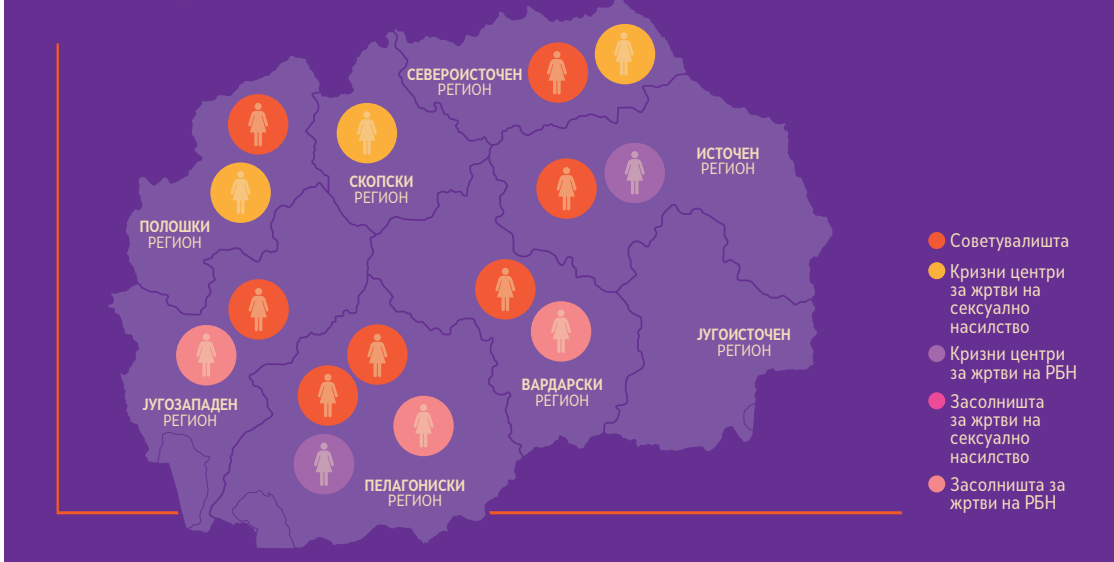
Во периодот од донесувањето на Националниот план за спроведување на Истанбулската конвенција заклучно со август 2021 година, воспоставени се вкупно 15 нови специјализирани сервиси за жртви на родово базирано насилство.

Во однос на воспоставените сервиси по региони, четири сервиси се воспоставени во Пелагонискиот Регион, во Скопскиот еден сервис, а во сите останати региони по два.

ВОСПОСТАВЕНИ СЕРВИСИ ЗА ЖРТВИ НА РБН ПО 2019 ГОДИНА

- ПРЕГЛЕД ПО РЕГИОНИ -

Центри за жртви на семејно насилство (засолништа)

Заклучно со август 2021 година, во Република Северна Македонија постојат вкупно 9 центри за жртви на семејно насилство (засолништа), од кои 6 функционираат во рамките на центрите за социјална работа со вкупен капацитет од 46 легла, додека, пак, 3 се раководени од граѓански организации. Според Акцискиот план на Истанбулската конвенција е предвидено отворање на 4 засолништа, но во периодот од неговото донесување отворени се 2, и тоа оние во Велес и во Охрид, со капацитет од вкупно 12 легла.

Во 5 од вкупно 6-те засолништа (83 %) кои се воспоставени во рамките на центрите за социјална работа, ангажирани се даватели на услуги кои веќе се вработени во самите центри како водители на случаи, а истовремено објектите не се надгледуваат 24/7 од стручните лица. Само 3 од нив (50 %) се достапни за лицата со попреченост. Единствено засолништето во Скопје има даватели на услуги (социјален работник, психолог и педагог) ангажирани специјално за активностите во него во согласност со стандардите на Истанбулската конвенција. Едно од овие 6 засолништа не е на тајна локација. Едно од нив се наоѓа на иста локација со Советувалиштето за жртви на РБН, со што, исто така, е нарушена тајноста на локацијата на сервисот. Во 4 од овие засолништа не се изработува безбедносен план за жртвата, односно давателите на услуга не се обучени за подготовка на ваков план. Сепак, сите раководители на овие засолништа изјавија за време на интервјуата дека располагаат со доволно капацитети.

Кризни центри за жртви на сексуално насилство и силување (до 72 часа)

Во Акцискиот план на Истанбулската конвенција е предвидено отворање на 6 кризни центри за жртви на сексуално насилство и силување, но во периодот од неговото донесување отворени се 3, и тоа во Скопје, Куманово и Тетово. Сите три центри се пристапни за лицата со попреченост и ги задоволуваат стандардите во однос на постоење посебна просторија и опрема за советување на жртвите, имаат информативни материјали достапни за жртвите и имаат програма за работа со жртвите. Во однос на стручни лица вклучени во давање на услугите нема посебен тим назначен само за работа со жртвите на сексуално насилство и силување, туку персоналот вработен во болниците кој поминал обука за постапување со жртви на силување ги опслужува центрите по пријава на случај. Во овие центри не е предвидено сместување според стандардната оперативна процедура, ниту, пак, временско ограничување на престојот на жртвите во овие центри, доколку е тоа потребно заради давање здравствена услуга. Исто така, сите услуги од мултидисциплинарниот тим се нудат на едно место, а тимот се повикува во период не подолг од 2 часа.

Но и покрај потребата за избегнување на ревиктимизација и препраќање на жртвите, што е посочено и во стандардната оперативна процедура за работа на овие центри, сепак, жртвите од центрите во Скопје и Куманово, во најголем дел, се бара да бидат препратени во Институтот за судска медицина во Скопје за земање на форензички докази. Ова е посочено во интервјуата со давателите на услуги во центрите како предизвик со кој се соочуваат поради недоволна координација и соработка со тимот на судска медицина.

Центри за жртви на сексуално насилство и силување (засолништа)

Во Акцискиот план на Истанбулската конвенција е предвидено отворање на 2 засолништа за жртви на сексуално насилство и силување, и тоа првото во Скопје, додека второто во Охрид или во Битола. Од донесувањето на Акцискиот план на Истанбулската конвенција отворено е едно засолниште за жртви на сексуално насилство и силување во Центарот за жртви на трговија со луѓе во Скопје, кој е управуван од граѓанска организација, а се финансира од националните фондови со 10 % и од меѓународните фондови со 90 %. Од 2018 година до август 2021 година сместени се само 3 жртви во засолништето. Во него се ангажирани 7 лица како даватели на услуги. За жртвите на сексуално насилство и силување евидентиран е недостиг на дополнителни сервиси кои се потребни, како што се психо-социјално советување, правна помош или здравствени услуги во нивното место на живеење.

Кризни центри за жртви на семејно насилство (до 72 часа)

Од предвидените 4 кризни центри за жртви на РБН и СН со капацитет од по 20 легла кои се планирани со Акцискиот план за Истанбулската конвенција, отворени се 2 со вкупен капацитет од 8 кревети, и тоа еден во Прилеп (капацитет од 5 кревети) и еден во Штип (капацитет од 3 кревети). И двата центра се целосно опремени, но не располагаат со никакви ресурси и немаат вработени лица кои ќе раководат со нив. Поради тоа, овие сервиси не се функционални и не опслужуваат жртви на насилство. Исто така, и во двата случаја просторот што е наменет за кризните центри не е пристапен за лицата со попреченост.

Во моментот постојат вкупно 3 кризни центри за жртви на РБН и СН. Освен новоотворените, дополнително постои и центар во Скопје, кој е управуван од граѓанска организација со капацитет од 6 кревети. Овој центар е финансиран од националните фондови со 30 % и од локалната самоуправа со 10 %, 30 % од меѓународни фондови, а останатите 30 % од други извори. Центарот не е пристапен за лицата со попреченост.

Центри за советување жртви на семејно насилство (советувалиште)

Според Акцискиот план на Истанбулската конвенција, планирано е воспоставување на 10 советувалишта за психо-социјална поддршка на жртвите/преживеаните, сторителите и децата, со достапна и правна помош. Во периодот на спроведување на Акцискиот план отворени се 7 советувалишта за жртвите на РБН и ниту едно не е функционално поради недостиг на човечки ресурси. Имено, теренското истражување покажа дека 6 од овие советувалишта имаат посебен објект, но нема вработено лице за раководење со нив. Жртвите добиваат само општи услуги во просториите на центрите за социјални работи, а само едно советувалиште се отвора еден ден во неделата, кога психологот вработен во Центарот за социјални работи организира средба со жртвата. Во однос на пристапноста, само 2 од овие 7 советувалишта се непристапни за лицата со попреченост.

Заедно со советувалиштата воспоставени пред 2018 година, на територијата на РС Македонија постојат вкупно 11, од кои 3 се раководени од граѓански организации. Едно од нив е достапно и за сторители на СН и РБН, за што се имплементира специјализирана програма за работа со сторители. Инаку, 5 од советувалиштата немаат посебна програма за работа со жртвите.

Анализа на трошоците за специјализирани сервиси за семејно насилство и за специјализирани сервиси за сексуално насилство

Во 2018 година е изработена Методологија за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од родово засновано насилство и семејно насилство, во консултативен процес во којшто учествуваа граѓанските организации, МТСП и канцеларијата на ОН Жени (UN Women) во Скопје. Пресметката за трошоците за исполнување на минималните стандарди за функционирање на специјализираните сервиси за заштита од родово базирано насилство и домашно насилство, кои се изведени согласно Методологијата, е претставена во Документ за јавни политики¹³ кој е изработен во 2019 година.

Дополнително, МТСП во 2021 година ја донесе Одлуката за утврдување на цените на социјалните услуги во домот, за дневен престој, за вонсемејна заштита, за стручна помош и поддршка, за привремен престој и советување за 2021 година¹⁴, во која цената на социјалната услуга за привремен престој изнесува 26,625 денари месечно за корисник на услуга во центар за привремен престој на жртви на семејно насилство, центар за жртви на РБН и центар за жени жртви на сексуално насилство и силување, односно 875 денари дневно по корисник, или 33 % од препорачаната цена на чинење за корисник на кризен центар, и 84 % од препорачаната цена на чинење за корисник на засолниште. Додека, пак, цената на услугата на советување која се користи во советува-лиште изнесува 190 денари дневно по корисник, а доколку давателот на услугата дава три или повеќе услуги за советување изнесува 221 денар дневно по корисник, или 42 %, односно 49 % од препорачаната цена на чинење по корисник согласно Методологијата од 2018 година.

Споредбата на утврдените цени на чинење на услугите дневно по корисник за 2021 година со оние кои се пресметани согласно изработената Методологија за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од родово засновано насилство и семејно насилство, покажува дека цените не се изработени согласно понудената Методологија, што ги прави овие сервиси неодржливи.

¹³ Јовановски Б. и Бошкова Н., 2019, Кои се инвестициите и минималните стандарди за заштита од родово-засновано и семејно насилство? <https://hera.org.mk/wp-content/uploads/2019/06/Policy-Brief_Investigii-i-minimalni-standardi_RBN.pdf>

¹⁴ Одлуката е достапна на <<https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2021/ODLUKA.PDF>>

IV. Препораки

- МТСП, во соработка со Заводот за социјални дејности и со граѓанските организации, да донесе Протокол за мулти-секторско постапување со жртви на РБН и поврзување со други сервиси;
- Министерството за правда, во соработка со граѓанските организации, да изработи и усвои стандарди и процедури за бесплатна правна помош за жртвите на РБН, како и да обезбеди одржливо финансирање на бесплатна правна помош за сите жртви на РБН и СН;
- МТСП, во соработка со здруженијата на граѓани, да иницира процес на ревизија на усвоените стандарди и оперативни процедури, заради нивно целосно усогласување со меѓународните стандарди и Истанбулската конвенција;
- МВР да обезбеди буџет за опремување на пријатни соби за избегнување секундарна виктимизација на жртвите на РБН, во објектите кои се идентификувани од мултисекторската група и во согласност со подготвената финансиска рамка за нивно воспоставување;
- МТСП да ја ревидира Одлуката за утврдување на цените на социјалните услуги во домот, за дневен престој, за вонсемејна заштита, за стручна помош и поддршка, за привремен престој и советување за 2021 година во согласност со Методологијата за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од РБН И СН од 2018 година, и да ги усогласи цените со порастот на трошоците на живот;
- МТСП да обезбеди буџет за дополнителни човечки ресурси кои ќе се ангажираат во веќе воспоставените специјализирани сервиси во согласност со стандардите за квалификации и ангажираност на кадарот во сервисите;
- МТСП да спроведе усогласување со стандардите на сите воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН во однос на местоположбата на сервисот, односно тајноста на локација (за центрите во кои се сместуваат жртвите), просторни услови што обезбедуваат советодавна работа

со жртви и со деца, пристапност на сервисите за лица со попреченост, опременост на сервисите со канцелариска, техничка и информативна опрема, обезбедување на информативен материјал за жртвите, усвојување на програма за работа со жртвите во рамки на сервисите и водење на соодветна документација за работата со жртвите;

- МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави дополнителни три центри за психо-социјална поддршка на жртви на РБН и СН и 10 центри за советување на сторители и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервис;
- МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави дополнителни два центри за жртви на РБН и СН (засолништа) во планските региони во кои нема вакви центри (Полошки Регион и Североисточен Регион), и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервис;
- МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави дополнителни два кризни центри за жртви на РБН и СН и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервис;
- МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави два центри (засолништа) за жртви на сексуално насилство во кои ќе се спроведува советување, терапија и поврзување со други сервиси и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервис;
- МЗ да обезбеди буџет и да воспостави дополнителни три кризни центри за упатување на жртви на сексуално насилство во рамките на здравствените институции;
- МТСП да подготви модули за давателите на услуги во сите видови на специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН во согласност со минималните стандарди на Советот на Европа, да се обучат обучувачи за сите модули и континуирно да обезбедува обуки за персоналот во секој вид специјализиран сервис во согласност со Истанбулската конвенција;
- МТСП да спроведе процес на ревизија на Акцискиот план на Истанбулската конвенција.

АКТИВНОСТ 1:

Изработка на стандарди за давање на специјализирани услуги на жртви на родово-базирано насилство и стандардни оперативни процедури во согласност со Советот на Европа

Статус на имплементација

Делумно задоволително

Наоди од мониторингот

Донесени се два Правилника со кои се опфатени стандардите за работа на Советувалиштата за жртви и сторители на семејно насилство, како и за жртви на сексуално насилство, Центрите за жртви на семејно насилство и за жртви на сексуално насилство (засолништа), Кризните центри за жртви на семејно насилство и за жртви на сексуално насилство.

Во однос на оперативни процедури, донесени се:

- *Стандарди и процедури на Центрите за социјална работа за работа со жртви на родово базирано насилство врз жени и семејно насилство*
- *Стандарди и процедури за работа на даватели на услуга за привремен престој (Центар за жртви на семејно насилство, Центар за жртви на родово базирано насилство, Центар за жени жртви на сексуално насилство и силување)*
- *Стандарди и процедури за работа на лиценцирани даватели на специјализираната услуга за советување - специјализирани услуги на жени жртви на родово базирано насилство и жртви на семејно насилство,*
- *Стандарди и процедури за работа на советувалиште за психо-социјален третман на сторители на семејно насилство (се однесуваат на просторот, опремата и кадарот во сервисот, на процедурите за упатување, прием и проценка, како и на начинот на спроведување на програмата. Недостигаат стандарди за програма за работа со сторители на РБН и СН),*
- *Стандард и процедури за работа на лиценцирани даватели на специјализирани услуги – СОС линија за помош на жртви на насилство врз жени и семејно насилство,*

	<p>→ Стандардна оперативна процедура за обезбедување на сеопфатен мултисекторски одговор во Центрите за упатување на жртвите на сексуално насилство.</p>
Извор на информации	Одговор на БИЈК МЗ; Одговор на БИЈК МТСП; Интервјуа ГО; Интервју МТСП; Деск анализа
Препораки	<p>→ МТСП, во соработка со Заводот за социјални дејности и со граѓанските организации, да донесе Протокол за мултисекторско постапување со жртви на РБН и поврзување со други сервиси;</p> <p>→ Министерството за правда, во соработка со граѓанските организации, да изработи и усвои стандарди и процедури за бесплатна правна помош за жртвите на РБН, како и да обезбеди одржливо финансирање на бесплатна правна помош за сите жртви на РБН и СН;</p> <p>→ МТСП, во соработка со здруженијата на граѓани, да иницира процес на ревизија на усвоените стандарди и оперативни процедури, заради нивно целосно усогласување со меѓународните стандарди и Истанбулската конвенција.</p>

АКТИВНОСТ 2:

Подготовка на документ за јавни политики за подобрување на пристапноста и достапноста на специјализираните сервиси за жртви на семејно насилство согласно Конвенцијата

Статус на имплементација	Задоволително
<p>Наоди од мониторингот</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Во 2018 година е изработена <i>Методологија за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од родово засновано насилство и семејно насилство</i>, во консултативен процес во којшто учествуваа граѓанските организации, МТСП и канцеларијата на ОН Жени (UN Women) во Скопје. → Пресметката за трошоците за исполнување на минималните стандарди за функционирање на специјализираните сервиси за заштита од родово базирано насилство и домашно насилство, кои се изведени согласно Методологијата, е претставена во <i>Документ за јавни политики</i> кој е изработен во 2019 година. → Донесена е Одлуката за утврдување на цените на социјалните услуги во домот, за дневен престој, за вонсемејна заштита, за стручна помош и поддршка, за привремен престој и советување за 2021 година, во која цената на социјалната услуга за привремен престој изнесува 26,625 денари месечно за корисник на услуга во центар за привремен престој на жртви на семејно насилство, центар за жртви на РБН и центар за жени жртви на сексуално насилство и силување, односно 875 денари дневно по корисник. Утврдените цени не се во согласност со изработената Методологија.
<p>Извор на информации</p>	<p>Одговор на БИЖК МТСП; деск анализа</p>
<p>Препораки</p>	<p>МТСП да ја ревидира Одлуката за утврдување на цените на социјалните услуги во домот, за дневен престој, за вонсемејна заштита, за стручна помош и поддршка, за привремен престој и советување за 2021 година во согласност со Методологијата за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од РБН И СН од 2018 година, и да ги усогласи цените со порастот на трошоците на живот.</p>

АКТИВНОСТ 3:**Анализа и препораки на потребни човечки ресурси и инфраструктурни ресурси за сите специјализирани услуги за жртви на РБН**

Статус на имплементација	Незадоволително
Наоди од мониторингот	Во одговорот на БИЈК од МТСП е наведена следната интернет страна https://www.mtsp.gov.mk/dokumenti.nspix каде што не постои ваква Анализа.
Извор на информации	Одговор на БИЈК МТСП; Деск анализа
Препораки	→ МТСП да обезбеди буџет за дополнителни човечки ресурси кои ќе се ангажираат во веќе воспоставените специјализирани сервиси во согласност со стандардите за квалификации и ангажираност на кадарот во сервисите.

АКТИВНОСТ 4:**Спроведување обуки за даватели на специјализирани услуги на жртви на РБН**

Статус на имплементација	Незадоволително
Наоди од мониторингот	Во 2021 година се спроведени Обуки за обучувачи за програма за РБН и СН и тоа на тема: <ul style="list-style-type: none"> → Подигање на свеста кај професионалци – Обуката е спроведена за вработени во Центрите за социјална работа и обучени се 25 стручни лица; → Насилство врз жени и деца – Обучени се 13 стручни лица → Работа со сторители – Обучени се 11 стручни лица. → Сè уште не се подготвени модули на посебни теми за сите видови на специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН во согласност со минималните стандарди на Советот на Европа, и не се обучени обучувачи за сите овие модули.
Извор на информации	Одговор на БИЈК МТСП; Одговор на БИЈК МЗ
Препораки	МТСП да подготви модули за давателите на услуги во сите видови на специјализирани сервиси за жртви на РБН и СН во согласност со минималните стандарди на Советот на Европа, да се обучат обучувачи за сите модули и континуирно да обезбедува обуки за персоналот во секој вид специјализиран сервис во согласност со Истанбулската конвенција.

АКТИВНОСТ 5:

Опременување и оспособување на пријатни соби за избегнување на секундарна виктимизација на жртвите на РБН пристапни за лица со посебни потреби

Статус на имплементација	Незадоволително
Наоди од мониторингот	<ul style="list-style-type: none"> → Во 2019 година е формирана мултисекторска работна група, со задача да изготви Извештај со предлог објекти во МВР во кои има услови за оспособување на пријатни соби во кои се обавува разговор од страна на стручни лица со жртви на РБН. → Дефинирани се објекти - полициски станици од работната група каде се планира да се оспособат простории како пријатни соби се во СВР Куманово, СВР Охрид и уште една во Скопје.
Извор на информации	Одговор на БИЈК МТСП; Одговор на БИЈК МВР; интервју со раководител од МВР; интервју со раководител од МТСП
Препораки	МВР да обезбеди буџет за опременување на пријатни соби за избегнување секундарна виктимизација на жртвите на РБН, во објектите кои се идентификувани од мултисекторската група и во согласност со подготвената финансиска рамка за нивно воспоставување.

АКТИВНОСТ 6:

Воспоставување центри за жртви на семејно насилство (засолништа) согласно стандардите на Конвенцијата

Статус на имплементација	Делумно задоволително
Наоди од мониторингот	<ul style="list-style-type: none"> → Воспоставени се 2 центри и тоа во Велес и во Охрид со капацитет од вкупно 12 легла. → Во 5 од засолништата (83 %) – од вкупно 6 кои се воспоставени во рамките на Центрите за социјална работа ангажирани се даватели на услуги кои веќе се вработени во самите центри како водители на случаи, а објектите не се надгледуваат 24/7 од стручните лица. → Само 3 од нив (50 %) се достапни за лицата со попреченост. → Во 6-те засолништа раководени од Центрите за социјална работа вкупно се достапни 46 легла. → Едно од засолништата не е на тајна локација.

	<ul style="list-style-type: none"> → Едно од засолништата се наоѓа на иста локација со Советувалиштето за жртви на РБН со што е нарушена тајноста на локацијата исто така. → Во 4 од 6 засолништа не се изработува безбедносен план за жртвата, давателите на услуга не се обучени за подготовка на ваков план.
Извор на информации	Одговор на БИЈК МТСП; Интервју со претставници од граѓански организации; Интервју со раководно лице од МТСП; Интервјуа со раководно лице/даватели на услуги во воспоставени сервиси (сите новоотворени по 2018 година)
Препораки	<ul style="list-style-type: none"> → МТСП да спроведе усогласување со стандардите на сите воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН во однос на местоположбата на сервисот, односно тајноста на локација (за центрите во кои се сместуваат жртвите), просторни услови што обезбедуваат советодавна работа со жртви и со деца, пристапност на сервисите за лица со попреченост, опременост на сервисите со канцелариска, техничка и информативна опрема, обезбедување на информативен материјал за жртвите, усвојување на програма за работа со жртвите во рамки на сервисите и водење на соодветна документација за работата со жртвите; → МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави дополнителни два центри за жртви на РБН и СН (засолништа) во планските региони во кои нема вакви центри (Полошки Регион и Североисточен Регион), и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервиси.

АКТИВНОСТ 7:**Воспоставување на кризни центри за жртви на сексуално насилство и силување (до 72 часа)****Статус на имплементација****Задоволително****Наоди од мониторингот**

- Отворени се 3 кризни центри за жртви на сексуално насилство и силување и тоа во Скопје, Куманово и Тетово.
- Сите три центри се пристапни за лицата со попреченост и ги задоволуваат стандардите во однос на постоење посебна просторија и опрема за советување на жртвите, имаат информативни материјали достапни за жртвите и имаат програма за работа со жртвите.
- Во однос на стручни лица вклучени во давање на услугите нема посебен тим назначен само за работа со жртвите на сексуално насилство и силување, туку персоналот вработен во болниците кој поминал обука за постапување со жртви на силување ги опслужуваат центрите по пријава на случај.

Извор на информации

Одговор на БИЖК МЗ; Интервју со раководител од МЗ; Интервјуа со раководно лице/даватели на услуги во воспоставени сервиси (сите новоотворени по 2018 година); Опсервациони листи

Препораки

- МТСП да спроведе усогласување со стандардите на сите воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН во однос на местоположбата на сервисот, односно тајноста на локација (за центрите во кои се сместуваат жртвите), просторни услови што обезбедуваат советодавна работа со жртви и со деца, пристапност на сервисите за лица со попреченост, опременост на сервисите со канцелариска, техничка и информативна опрема, обезбедување на информативен материјал за жртвите, усвојување на програма за работа со жртвите во рамки на сервисите и водење на соодветна документација за работата со жртвите;
- МЗ да обезбеди буџет и да воспостави дополнителни три кризни центри за упатување на жртви на сексуално насилство во рамките на здравствените институции.

АКТИВНОСТ 8:**Воспоставување центар на лица жртви на сексуално насилство и силување (засолниште)**

Статус на имплементација	Делумно задоволително
Наоди од мониторингот	→ Отворено е едно засолниште за жртви од сексуално насилство и силување во Центарот за жртви на трговија со луѓе кој е управуван од граѓанска организација, а се финансира од националните фондови во 10 % и од меѓународните фондови со 90 %.
Извор на информации	Одговор на БИЖК МТСП; Интервју со раководител од МТСП; Интервјуа со раководно лице/даватели на услуги во воспоставени сервиси (сите новоотворени по 2018 година); Опсервациони листи
Препораки	<p>→ МТСП да спроведе усогласување со стандардите на сите воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН во однос на местоположбата на сервисот, односно тајноста на локација (за центрите во кои се сместуваат жртвите), просторни услови што обезбедуваат советодавна работа со жртви и со деца, пристапност на сервисите за лица со попреченост, опременост на сервисите со канцелариска, техничка и информативна опрема, обезбедување на информативен материјал за жртвите, усвојување на програма за работа со жртвите во рамки на сервисите и водење на соодветна документација за работата со жртвите;</p> <p>→ МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави два центри (засолништа) за жртви на сексуално насилство во кои ќе се спроведува советување, терапија и поврзување со други сервиси и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервиси.</p>

АКТИВНОСТ 9:
Воспоставување центри за советување жртви на семејно насилство

Статус на имплементација	Делумно задоволително
<p>Наоди од мониторингот</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Отворени се 7 советувашишта за жртвите на РБН во рамките на центрите за социјална работа. → 7 од овие Центри имаат посебен објект, но немаат вработено лице за раководење со Центарот, а како даватели на услуги се ангажирани водителите на случај од центрите за социјална работа. → 2 советувашишта се непристапни за лица со попреченост. → Само едно советувашиште работи со сторители на РБН. → 5 од советувашиштата не поседуваат посебна програма за работа со жртвите.
<p>Извор на информации</p>	<p>Одговор на БИЖК МТСП; Интервју со раководител од МТСП; Интервјуа со раководно лице/даватели на услуги во воспоставени сервиси (сите новоотворени по 2018 година); Опсервациони листи</p>
<p>Препораки</p>	<ul style="list-style-type: none"> → МТСП да спроведе усогласување со стандардите на сите воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН во однос на местоположбата на сервисот односно тајноста на локација (за центрите во кои се сместуваат жртвите), просторни услови кои обезбедуваат советодавна работа со жртви и со деца, пристапност на сервисите за лица со попреченост, опременост на сервисите со канцелариска, техничка и информативна опрема, обезбедување на информативен материјал за жртвите, усвојување на програма за работа со жртвите во рамки на сервисите и водење на соодветна документација за работата со жртвите; → МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави дополнителни три центри за психосоцијална поддршка на жртви на РБН и СН и 10 центри за советување на сторители и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервиси.

АКТИВНОСТ 10:**Воспоставување на кризни центри за жртви на семејно насилство**

Статус на имплементација	Делумно задоволително	
Наоди од мониторингот	<ul style="list-style-type: none"> → Отворени се 2 кризни центри за жртви на РБН и СН со вкупен капацитет од 8 кревети, и тоа еден во Прилеп (капацитет од 5 кревети) и еден во Штип (капацитет од 3 кревети). → Ниту еден од овие два центри не е функционален, поради недостиг на човечки ресурси. → Ниту еден од овие два центри не е пристапен за лицата со попреченост. 	
Извор на информации	Одговор на БИЈК МТСП; Интервју со раководител од МТСП; Интервјуа со раководно лице/даватели на услуги во воспоставени сервиси (сите новоотворени по 2018 година); Опсервациони листи	
Препораки	<ul style="list-style-type: none"> → МТСП да спроведе усогласување со стандардите на сите воспоставени специјализирани сервиси за жртви на РБН во однос на местоположбата на сервисот односно тајноста на локација (за центрите во кои се сместуваат жртвите), просторни услови кои обезбедуваат советодавна работа со жртви и со деца, пристапност на сервисите за лица со попреченост, опременост на сервисите со канцелариска, техничка и информативна опрема, обезбедување на информативен материјал за жртвите, усвојување на програма за работа со жртвите во рамки на сервисите и водење на соодветна документација за работата со жртвите; → МТСП, во соработка со единиците на локалната самоуправа, да воспостави дополнителни два кризни центри за жртви на РБН и СН и да обезбедува годишен буџет за исполнување на минималните стандарди за функционирање на ваквиот тип сервиси. 	

<p>АКТИВНОСТ 11: Подготовка на анализа на трошоци за специјализирани сервиси за семејно насилство:</p> <ul style="list-style-type: none"> • С.О.С. линија • Засолниште • Кризен центар • Психосоцијална поддршка на жртви • Психосоцијална поддршка сторители • Правна помош <p>Подготовка на анализа на трошоци за специјализирани сервиси за сексуално насилство:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кризен центар (до 72 часа) • Засолниште • Советувалиште 	
Статус на имплементација	Задоволително
Наоди од мониторингот	<p>→ Во 2018 година е изработена <i>Методологија за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од родово засновано насилство и семејно насилство</i>, во консултативен процес во којшто учествуваа граѓанските организации, МТСП и канцеларијата на ОН Жени (UN Women) во Скопје.</p> <p>→ Пресметката за трошоците за исполнување на минималните стандарди за функционирање на специјализираните сервиси за заштита од родово базирано насилство и домашно насилство, кои се изведени согласно Методологијата, е претставена во <i>Документ за јавни политики</i> кој е изработен во 2019 година.</p> <p>→ Донесена е Одлуката за утврдување на цените на социјалните услуги во домот, за дневен престој, за вонсемејна заштита, за стручна помош и поддршка, за привремен престој и советување за 2021 година, во која цената на социјалната услуга за привремен престој изнесува 26,625 денари месечно за корисник на услуга во центар за привремен престој на жртви на семејно насилство, центар за жртви на РБН и центар за жени жртви на сексуално насилство и силување, односно 875 денари дневно по корисник. Утврдените цени не се во согласност со изработената Методологија.</p>
Извор на информации	Одговор на БИЈК МТСП; Деск анализа
Препораки	МТСП да ја ревидира Одлуката за утврдување на цените на социјалните услуги во домот, за дневен престој, за вонсемејна заштита, за стручна помош и поддршка, за привремен престој и советување за 2021 година во согласност со Методологијата за утврдување на трошоците за воспоставување и работа на специјализираните сервиси за заштита од РБН И СН од 2018 година, и да ги усогласи цените со порастот на трошоците на живот.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
364-5:364.63-055.2(497.7)(047.31)
364-5:364.63-027.553(497.7)(047.31)

КАРОВСКА Чемерска, Драгана

Извештај од спроведениот мониторинг на имплементацијата на акцискиот план за спроведување на конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство со осврт кон воспоставувањето сервиси за унапредување на заштитата на жртвите од семејно и родово базирано насилство [Електронски извор] / [авторка Драгана Каровска Чемерска ; во спроведувањето на мониторингот и подготовката на извештајот учествуваа Бојан Јовановски ... и др.]. - Скопје : ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување, 2022

Начин на пристапување (URL):

<https://hera.org.mk/izveshtaj-monitoring-AP-Istanbulska-konvencija/> -

Текст во PDF формат, содржи 41 стр., илустр. - Наслов преземен од

екранот. - Опис на изворот на ден 09.06.2022. - Фусноти кон текстот. -

Други соработници: Драгана Каровска Чемерска, Весна Матевска, Елизабета

Божиноска, Оливера Стојковска, Андреа Велинова и Тона Карева

ISBN 978-608-4859-49-9 (13)

ISBN 608-4859-49-6 (10)

а) Родово базирано насилство -- Жртви -- Специјализирани сервиси --
Македонија -- Истражувања б) Семејно насилство -- Жртви --
Специјализирани сервиси -- Македонија -- Истражувања

COBISS.MK-ID 57575941

